

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.5.90](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.90)

УДК 351.863

*К. С. Зайченко,
к. е. н., доцент кафедри підприємництва і торгівлі,
Державний університет «Одеська політехніка»
ORCID 0000-0002-0975-2175
Н. І. Діма,
студентка 4 курсу, Державний університет «Одеська політехніка»
ORCID 0000-0001-7495-9474*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ

*K. Zaichenko
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Trade,
Odessa Polytechnic State University
N. Dima
4th year student, Odessa Polytechnic State University*

ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE: ESSENCE AND ROLE

У статті розглянуто сутність та роль економічної безпеки підприємства. Проаналізовано підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства» та виділено ключові ознаки, за якими його розглядають вітчизняні та зарубіжні вчені. Виявлено, що його розглядають з таких аспектів: комплекс заходів, складова підприємства, стан розвитку підприємства, стан захищеності підприємства, ресурсозабезпечення. Досліджено структуру економічної безпеки підприємства, до якої входять такі структурні елементи як інформаційна, техніко-технологічна, кадрова та інтелектуальна, фінансова, організаційно-управлінська, силова, екологічна, політико-правова. Розглянуто їх сутність, особливості та роль. Виявлено негативні впливи, що формуються в рамках кожного структурного елементу економічної безпеки підприємства, та можливі його дії, що здатні попередити виникненню загроз, ризиків та небезпечних ситуацій.

The article considers the essence and role of economic security of the enterprise. Approaches to the interpretation of "economic security" are analyzed and the key features on which it is considered by domestic and foreign scientists are highlighted. The structure of economic security of the enterprise, which includes the following structural elements: information, technical and technological, personnel and intellectual, financial, organizational and managerial, power, environmental, political and legal is researched. It is revealed that in the conditions of digitalization, informatization and intellectualization of the economy the role of the information component of economic security has increased. Regarding the technical and technological component, it is to ensure technological autonomy and achieve a high level of competitiveness of the technical potential of the enterprise. To increase the level of personnel and intellectual structural element, it is necessary to take appropriate measures to improve the skills of staff and

their intellectual potential. The financial structural element shows how rationally the own corporate resources are used, on what efficiency of the enterprise as a whole and all its structural elements depends. The organizational and managerial component is a determining condition for the implementation and achievement of the goals of the enterprise and ensuring the effective operation of all aspects of economic security of the enterprise. The power subsystem concerns first of all the effective organization of safety of the personnel, its capital, property and commercial interests. Global economic trends and European integration processes have increased the role of the environmental component of economic security of the enterprise. Regarding the political and legal component, its essence lies in the qualitative legal protection of all aspects of the enterprise. The negative effects that are formed within each structural element of the economic security of the enterprise and its possible actions that can prevent the emergence of threats, risks and dangerous situations are revealed.

Ключові слова: економічна безпека; загрози; небезпека; підприємство; структура.

Key words: economic security; threats; danger; enterprise; structure.

Постановка проблеми: Сучасні реалії світової економіки характеризуються дестабілізацією абсолютно всіх її сфер. В першу чергу за рахунок пандемії SARS-CoV-2 та глобальної економічної кризи, каталізатором якої і стали наслідки від епідемії коронавірусної хвороби. Україна, як країна, що знаходиться в центрі Європи, не є винятком. Карантинні обмеження та закриття кордонів призвели до погіршення стану не лише окремих регіонів або верств населення, а майже всіх сфер розвитку держави. Серед них в першу чергу постраждав бізнес та підприємці. До вже існуючої економічної та політичної кризи приєдналися пандемія, карантин, відсутність державних програм по підтримці бізнес-середовища. Саме тому особливої актуальності набуло поняття економічної безпеки. Адже турбулентність зовнішнього та внутрішнього середовища, існуючі загрози та ризики, що можуть вплинути на стабільність діяльності підприємства, а також формування нових, спонукають підприємство до пошуку більш дієвих інструментів та механізмів підвищення рівня власної безпеки.

Проводячи регулярний моніторинг рівня економічної безпеки підприємство попереджує виникнення загроз та виявляє проблемні сторони, що дає змогу проаналізувати ефективність діяльності підприємства та сформувані превентивні заходи для підтримки стабільного його функціонування. Але слід відмітити, що особливістю вітчизняних підприємств є те, що управлінські рішення приймаються не на попередження виникнення загроз та ризикованих ситуацій, а вже після їх настання, що призводить до збільшення поточних витрат підприємства, використання більшої частини його ресурсів, а також зменшення рівня його стійкості в цілому. Саме тому сформувалась потреба у більш глибокому дослідженні змісту економічної безпеки та її ролі для підприємств в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичного та практичного змісту поняття економічної безпеки приділяють увагу багато іноземних й вітчизняних вчених та авторів, серед яких В. Мунтян, І. Сосновська, А. Штангерт, Ю. Ярова та інші.

Формулювання цілей дослідження. Основною метою дослідження є виявлення ролі економічної безпеки підприємства в цілому та основних його складових. Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

- проаналізувати теоретичний зміст поняття «економічна безпека підприємства»;
- дослідити основні складові економічної безпеки підприємства;
- виявити вплив економічної безпеки підприємства та основних її складових на його діяльність.

Вклад основного матеріалу дослідження. Не дивлячись на те, що дослідженню теоретичних аспектів поняття «економічна безпека підприємства» присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, досі не має чіткого його визначення. Саме тому економічна безпека досить широке поняття, яке вміщає в собі не лише такі зовнішні загрози як рейдерство, шахрайство, корупція, шпигунство, а й внутрішні, серед яких падіння рівня виробництва, втрата цінних зв'язків з постачальниками, втрата довіри споживачів, зменшення або відсутність прибутку. Усе це становить велику загрозу стабільному та ефективному функціонуванню підприємства.

І. Сосновська вважає, що економічна безпека являє собою універсальну категорію, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. [1]

О. Грунін визначає економічну безпеку підприємства як стан господарчого суб'єкта, у якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів досягає послаблення, запобігання або захисту від

існуючих небезпек та загроз або непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарчого ризику. [2]

Проаналізуємо основні підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства» та виділимо ключову ознаку, що формулює автор у своєму визначенні (табл. 1)

Таблиця 1.
Порівняльна характеристика поняття «економічна безпека підприємства» [3-7]

Автор	«Економічна безпека підприємства – це ...»	Ключова ознака
Ю. Кім [3]	комплекс організаційно-управлінських, технологічних, технічних, профілактичних і маркетингових заходів, спрямованих на кількісну і якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз.	<i>комплекс заходів</i>
А. Штангрет [4]	головна ознака економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування сьогодні і високий потенціал розвитку в майбутньому.	<i>складова підприємства</i>
М.І Камлик [5]	стан розвитку господарюючого суб'єкта, який характеризується стабільністю економічного розвитку, ефективністю нейтралізації негативних факторів та протидії їх впливу на всіх стадіях його діяльності.	<i>стан розвитку підприємства</i>
С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук [6]	стан виробничих відносин і організаційних зв'язків, матеріальних і інтелектуальних ресурсів, щодо яких гарантується стабільність функціонування, успіх та успішний розвиток.	<i>ресурсозабезпечення</i>
В.В. Шликов [7]	стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних та потенційних джерел небезпеки або економічних загроз.	<i>стан захищеності підприємства</i>

Таким чином дослідженню змісту поняття «економічна безпека підприємства» присвячено багато наукових робіт авторів. Всі вони розглядають його з різних аспектів, таких як: комплекс заходів, складова підприємства, стан розвитку підприємства, ресурсозабезпечення, стан захищеності підприємства. Це свідчить про те, що економічна безпека підприємства є досить актуальною та буде зберігати свою актуальність ще довгий час, доповнюючись лише новим змістом та підходами до трактування.

Діяльність підприємства в сучасних умовах формується під впливом різних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що можуть як сприятливо відобразитись на його функціонуванні, так і негативно. Саме тому джерелами загроз, ризиків та небезпек можуть бути різноманітні явища. Доцільно розглядати їх відповідно до структурних елементів економічної безпеки підприємства (рис. 1).

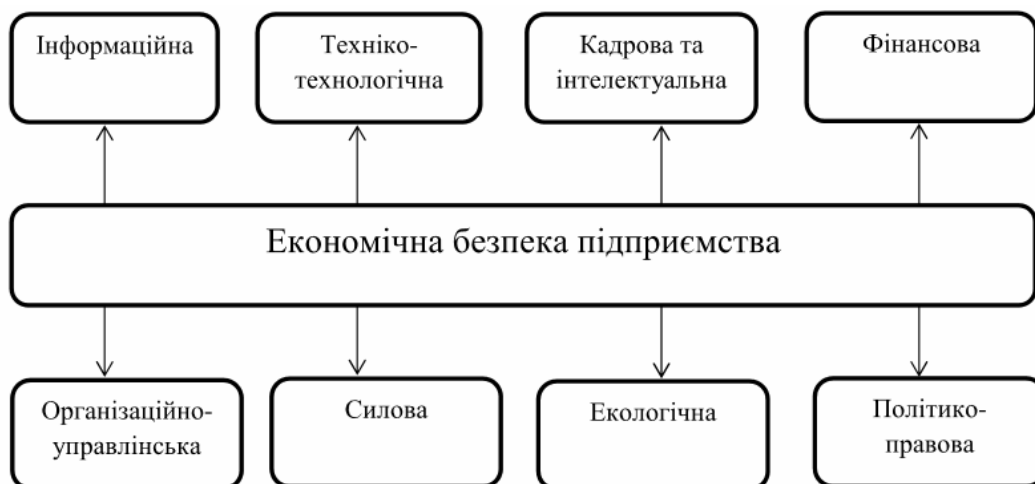

Рис. 1. Структура економічної безпеки підприємства
(джерело: складено авторами на основі [2; 4; 5; 6])

Розглянемо більш детально, як кожний із вище зазначених елементів впливає на діяльність підприємства.

Однією із основних складових економічної безпеки, на нашу думку, є інформаційна складова. В умовах інформатизації та інтелектуалізації економіки, шаленого темпу розвитку процесів діджиталізації особливо важливим є захист внутрішньої інформації, комерційної таємниці, а також досягнення необхідного рівня

інформаційного забезпечення всіх підрозділів та відділів підприємства. Основним показником рівня цієї складової економічної безпеки є повнота та точність управлінських рішень, відсутність або мінімізація суперечливої інформації, що використовується в процесі їх прийняття.

Сучасна корпоративна система інформаційної безпеки покликана забезпечувати захист конфіденційної інформації від несанкціонованого доступу, запобігати зловмисним або випадковим змінам (контролювати цілісність) і давати необхідний рівень доступу. [8]

Техніко-технологічна складова заключається в забезпеченні технологічної автономії та досягненні високого рівня конкурентоздатності технічного потенціалу підприємства. Основними негативними впливами є порушення технологічної дисципліни, дії, що направлені на послаблення технологічного потенціалу підприємств, моральне старіння технологій та відсутність розробки нових.

Техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства має на меті створення та використання такої технічної бази, устаткування та основних засобів виробництва, таких технологій та бізнес-процесів, які посилюють конкурентоздатність підприємства та підвищують ефективність використання наявних ресурсів. [9]

Щодо кадрової та інтелектуальної складової, вона є одним із основних джерел небезпек та ризиків для підприємства. За останніми дослідженнями, більше 40% підприємств втрачають в результаті крадіжки до 7% свого доходу, при цьому тільки 20% спроб злому мереж і отримання несанкціонованого доступу до комп'ютерної інформації виникає ззовні, інші 80% випадків спровоковані за участі персоналу компанії. 95% збитків на суб'єктах бізнесу США утворюється за особистої участі персоналу бізнесу і тільки 5% – унаслідок дій клієнтів та інших осіб. Статистичні дані Європейського Союзу показують, що приблизно 58% відомих випадків шахрайства й зловживань припадає на частку службовців, 30% – менеджерів, а 12% – топ-менеджерів і власників. [10]

Основними негативними впливами на кадрову та інтелектуальну складову є відтік та плінність кадрів, їх фізичне старіння та старіння їх знань і кваліфікації, зниження винахідницької та раціоналізаторської активності та ін. Основні дії, що підвищують ефективність даного структурного елементу економічної безпеки є досягнення високого рівня кваліфікації персоналу за рахунок проведення відповідних заходів (курси підвищення кваліфікації, освітні семінари та ін.) та його інтелектуального потенціалу (створення системи мотивації працівників за раціоналізаторську та інноваційну діяльність, співпраця з провідними фахівцями галузі на основі аутсорсингу, аутстафінгу та фрілансу).

Фінансовий структурний елемент економічної безпеки підприємства є одним із ключових напрямків його діяльності. Адже від того, наскільки раціонально будуть використані власні корпоративні ресурси, буде залежати ефективність підприємства в цілому і всіх його структурних елементів. Фінансова складова тісно пов'язана з усіма вище розглянутими структурними елементами економічної безпеки.

До основних показників, що свідчать про ослаблення фінансової підсистеми економічної безпеки підприємства відносять зниження рівня ліквідності, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової стійкості і незалежності та ін.

Система оцінки та аналізу фінансової безпеки включає в себе сукупність послідовних, взаємопов'язаних між собою блоків, етапів діяльності, систематизованих і пристосованих (зорієнтованих) до цих завдань методик, методів, моделей, що дають можливість виявити, оцінити і зменшити вплив господарського ризику до прийняттого рівня з мінімальними витратами корпоративних ресурсів. [11]

Щодо організаційно-управлінської складової економічної безпеки, слід відзначити, що її роль серед топ-менеджменту вітчизняних підприємств досить недооцінена. Більшість управлінських рішень стосовно менеджменту підприємства, типу організаційної структури та налагодження організаційної культури приймаються доволі хаотично та без чіткого системного підходу. При цьому організаційно-управлінська складова виступає визначальною умовою реалізації та досягнення цілей підприємства і забезпечення ефективної діяльності всіх аспектів економічної безпеки підприємства.

Силова підсистема економічної безпеки стосується в першу чергу ефективної організації безпеки персоналу, його капіталу, майна та комерційних інтересів. Основними негативними діями є фізичні та моральні впливи, спрямовані на конкретних особистостей (керівництво, провідні фахівці підприємства). Основна їх мета – завдання шкоди їх здоров'ю (фізичному та психологічному), що є загрозою іміджу та стабільній діяльності підприємства. Наслідками таких дій можуть бути негативні впливи, які завдають шкоду майну підприємства, несуть загрозу зниження вартості його активів і втрати економічної незалежності.

Реалізація життєво-важливих інтересів підприємства забезпечується за рахунок використання його працівниками засобів та предметів праці, що мають бути надійно захищені від наявних та потенційних загроз. [12]

Світові тенденції розвитку економіки сформували новий тренд, який підвищує свою актуальність і серед вітчизняних підприємств. Євроінтеграційні процеси спонукають як державу, так і бізнес фокусуватись не лише на виробництві та задоволенні власних потреб, а й мінімізації негативних впливів результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища, зменшенні викидів і т.д. Саме тому роль екологічної складової економічної безпеки підприємства доволі збільшилась. Показниками низького рівня екологічної складової є загроза здоров'ю працівників, зниження конкурентоспроможності підприємства та продукції, що виробляється, падіння його іміджу, зменшення прибутку внаслідок високого рівня екологічних штрафів і платежів.

Для забезпечення належного рівня екологічної безпеки в Україні необхідно створити на рівні держави відповідний механізм, який сприятиме запобіганню і стримуванню негативних процесів у навколишньому середовищі, та буде стимулювати суб'єктів господарювання здійснювати свою діяльність з урахуванням екологічних принципів. [13]

Політико-правова складова економічної безпеки підприємства заключається в якійсь правовій захищеності усіх аспектів його діяльності. Звісно, підґрунтям даного структурного елементу є зовнішнє середовище, в якому діє підприємство: політичний стан в країні, правове забезпечення та рівень законодавчої бази. Та при цьому підприємство підлаштовується під вже існуючі умови та створює власні, що будуть відповідати правовому полю держави.

Основними загрозами зі сторони політико-правової складової безпеки є недостатня правова захищеність інтересів підприємства; порушення його юридичних прав і прав його працівників; умисне або ненавмисне розголошення комерційно важливої та конфіденційної інформації; порушення норм патентного та авторського права.

Для ефективного забезпечення політико-правової складової економічної безпеки та відповідного юридичного забезпечення діяльності суб'єкта господарювання (що дозволить запобігти фінансових та інших втрат) потрібно: мати висококваліфікованих співробітників юридичного відділу підприємства; достатнє фінансування цієї служби; розуміння керівництвом підприємства значення юридичного забезпечення усіх аспектів роботи підприємства. [14]

Економічну безпеку сучасного підприємства слід розглядати як систему взаємодії основних її структурних елементів. Саме тому підтримка лише деяких її складових не забезпечить підприємству належний рівень його економічної безпеки. Потрібен комплексний підхід, що буде ґрунтуватись на запровадженні превентивних заходів та протидії основних структурних підрозділів підприємства, відповідальних осіб у разі настання тих чи інших ризикових подій та небезпек. Універсальними інструментами для забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємства є: організаційно-управлінські заходи, технічне забезпечення, контроль та системний моніторинг як показників окремих її структурних елементів, так і економічної безпеки підприємства в цілому.

Економічна безпека – це одна з найважливіших умов існування підприємства, адже сама вона забезпечує його захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також виступає фундаментом його економічно ефективного функціонування та стабільного розвитку. Саме тому кожному підприємству варто розробити власний механізм управління економічною безпекою, який буде залежати від сфери його діяльності, забезпечення корпоративними ресурсами та можливостями впровадження основних заходів підтримки її належного рівня в цілому та основних її структурних елементів.

Механізм управління економічною безпекою кожного підприємства цілком індивідуальна. Його повнота та дієвість залежать від існуючої в державі законодавчої бази, від обсягу матеріально-технічних та фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств, від розуміння кожним з працівників важливості забезпечення безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств. Алгоритм побудови такого механізму полягає у розробці надійного економічного механізму управління економічною безпекою, який дасть змогу підприємству здійснювати свою діяльність пристосовуючись до всіх перешкод та загроз [15]

Саме тому без спланованого механізму неможливо бути готовим до будь-яких загроз та вчасно реагувати на них. І найголовніше – без чіткої системи економічної безпеки на підприємстві просто неможливо передбачити потенційні загрози та стабільно функціонувати на ринку.

Висновки та подальші перспективи дослідження. Економічна безпека підприємства – поняття не нове серед науковців та практиків, але серед вітчизняних підприємств не досить розвинене та актуалізоване. Та при цьому має широкий зміст і доволі вагомий вплив на стабільне та ефективне його функціонування в мінливому середовищі. Економічна безпека має досить суттєві перспективи для впровадження на кожному підприємстві, адже саме вона здатна попередити загрози, створити превентивні заходи для вчасного реагування на них. Це може стати запорукою стабільного функціонування підприємства на ринку, збільшення лояльності споживачів, постачальників та інших контрагентів, а також забезпечити здатність бути мобільним та гнучким до змін в зовнішньому середовищі.

Список літератури.

1. Сосновська І.М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств / І.М. Сосновська // Ефективна економіка. – 2015. – №9. – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>
2. Ярова Ю. О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи / Ю. О. Ярова, Л. П. Артеменко // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". - 2016. - № 13. - С. 257-263. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_39.
3. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: 21.04.02 [Електронний ресурс] / Ю.Г. Кім; Вищ. навч. закл. "Ун-т економіки та права "КРОК". - К., 2009. - 21 с. - укр. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_all/cgiirbis_64.exe.

4. Штангрет А.М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення / А.М. Штангрет, Я.В. Котляревський, М.М. Караїм. – Л: УАД, 2012. – 288с.
5. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект / М. І. Камлик. – К. : Атіка, 2005. – 432 с
6. Ніколаюк, С. І. Безпека суб'єктів підприємницької діяльності : курс лекцій / С. І. Ніколаюк, Д. Й. Никифорчук. – К. : КНТ, 2005. – 320с.
7. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави : підручник для осіб, що навчаються за фахом «Службовець, державного управління». – К.ІДУС при Кабміні України. – 1994. – 240 с.
8. Нехай В. А. Інформаційна безпека як складова економічної безпеки підприємств / В. А. Нехай, В. В. Нехай // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2017. - Вип. 24(2). - С. 137-140. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24(2)_30).
9. Клопов І.О. Управління економічною безпекою промислового підприємства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/043-52.pdf.
10. Швець І.Б. Економічна безпека в управлінні персоналом. Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. Випуск №36-1. – 2009. – С. 179-184.
11. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект / О.Ю. Амосов // Проблеми економіки. — 2011. — №4. — С. 76—80.
12. Лойко В.В. Загрози економічній безпеці промислового підприємства промислового підприємства: сутність та класифікація / В.В. Лойко // Ефективна економіка. – 2015. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
13. Щербина С. В. Державна політика у сфері забезпечення екологічної безпеки виробництва та реалізації агропродовольчої продукції / С. В. Щербина // Державне управління: теорія та практика. - 2013. - № 2. - С. 108-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_2_15.
14. Бабіна Н. О. Економіко-фінансова безпека підприємств України як елемент фінансової безпеки держави в контексті інтеграційних процесів / Н. О. Бабіна, Н. В. Зачосова // Управлінський аспект забезпечення фінансової безпеки України : колективна монографія / за ред. О. В. Черевка. – Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2018. – С. 185-206.
15. Станкевич Н.А. Сутність економічної безпеки підприємства / Н.А. Станкевич, О.О. Карплюк // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки». – Житомир : ЖДТУ, 2016. – С. 207-208.

References.

1. Sosnovska, I.M. (2015), “The concept and importance of economic security of production and economic activities of enterprises”, *Efficient economy* [Online], vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303> (Accessed 4 Feb 2021).
2. Yarova, Yu. O. and Artemenko L. P. (2016), “The structure of economic security of the enterprise in a crisis”, *Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute"* [Online], vol. 13, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_39. (Accessed 14 Feb 2021).
3. Kim, Yu.H. (2009), “Management of the financial security system of the enterprise”, Ph.D. Thesis, Economy, Un-t ekonomiky ta prava "KROK", [Online], Kyiv, Ukraine. available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_all/cgiirbis_64.exe. (Accessed 10 Feb 2021).
4. Stangert, A.M. (2012), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva v umovakh antykrizovoho upravlinnya: kontseptual'ne vyznachennya ta mekhanizm zabezpechennya* [Economic security of the enterprise in the conditions of anti-crisis management: conceptual definition and the mechanism of maintenance], Lviv, Ukraine.
5. Kamluk, M.I. Kotlyarevsky, J.V. and Karaim, M.M. (2005), *Ekonomichna bezpeka pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti. Ekonomiko-pravovyy aspekt*, [Economic security of business. Economic and legal aspect], Atika, Kyiv, Ukraine.
6. Nikolayuk, S.I. and Nikiforchuk, D.I (2005), *Bezpeka sub'yektiv pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti* [Security of business entities], KNT, Kyiv, Ukraine.
7. Pasternak-Taranushenko, H.A. (1994), *Ekonomichna bezpeka derzhavy : pidruchnyk dlya osib, shcho navchayut'sya za fakhom "Sluzhbovets', derzhavnoho upravlinnya"* [Economic security of the state: a textbook for students majoring in “Civil Servant, Public Administration”], IDUS pry Kabmini Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
8. Nekhai, V. A. and Nekhai, V. V. (2017), “Information security as a component of economic security of enterprises”, *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*, [Online], vol. 24 (2), available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_24(2)_30), (Accessed 22 Feb 2021).
9. Klopov, I.O. (2011) “Management of economic security of an industrial enterprise”, [Online], available at: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/043-52.pdf. (Accessed 27 Feb 2021).
10. Shvets, I.B. (2009), “Economic security in personnel management”, *Naukovi pratsi DonNTU. Seriya: ekonomichna*, vol. 36, no.1, pp. 179-184.
11. Amosov, O.Y. (2011), “Financial security of the enterprise in modern economic conditions: theoretical aspect”, *Problems of the economy*, vol. 4, pp. 76-80.

12. Loiko, V.V. (2015), "Threats to the economic security of an industrial enterprise: essence and classification", *Efficient economy*, [Online], vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua>, (Accessed 10 March 2021).

13. Shcherbyna, S.V. (2013), "State policy in the field of environmental safety of production and sale of agri-food products", *Public administration: theory and practice*, vol. 2, pp. 108-116.

14. Babina N.O. and Zachosova N.V. (2018), *Ekonomiko-finansova bezpeka pidpryyemstv Ukrayiny yak element finansovoyi bezpeky derzhavy v konteksti intehratsiynykh protsesiv*, [Economic and financial security of Ukrainian enterprises as an element of financial security of the state in the context of integration processes], Vydavets' YU. A. Chabanenko, Cherkasy, Ukraine.

15. Stankevych, N.A. and Karpluk, O.O. (2016), "The essence of economic security of the enterprise", *Materialy IV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Formuvannya efektyvnoyi modeli rozvytku pidpryyemstva v umovakh rynkovoyi ekonomiky"* [Proceedings of the IV International scientific-practical conference "Formation of an effective model of enterprise development in a market economy"], ZhDTU, Zhytomyr, Ukraine, pp. 207-208.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2021 р.